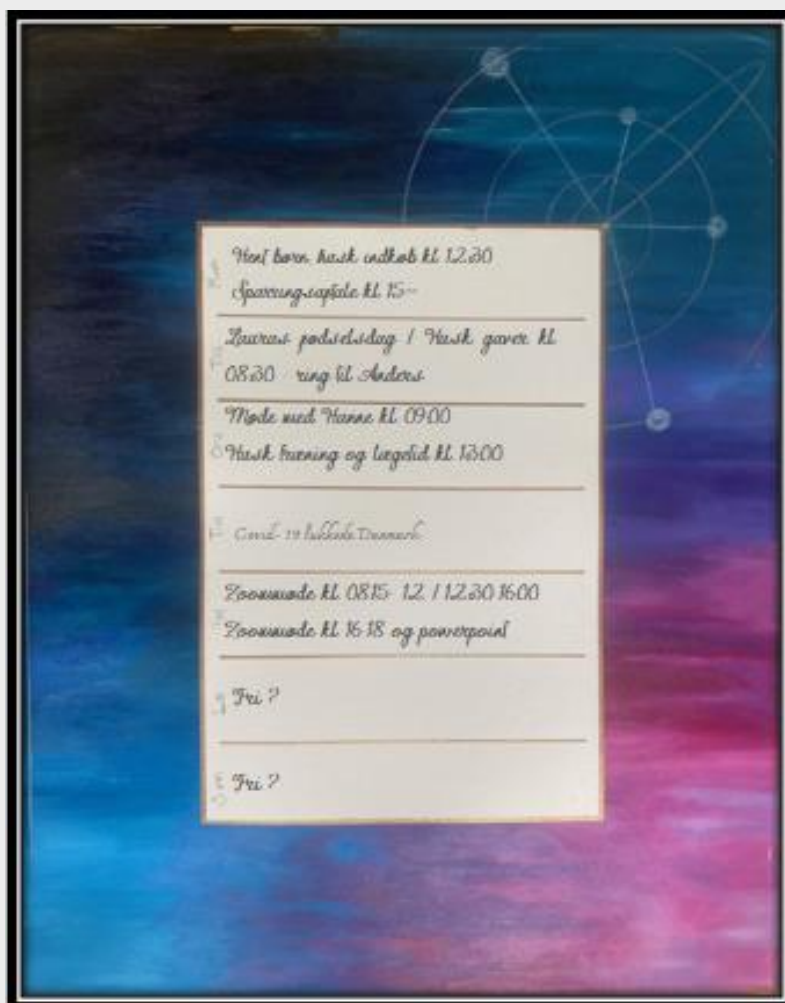

Tidsmanglen under Covid-19

- En kortlægning over den prekære virkelighed

Freja Waagstein Andersen

Studienummer: 66038

Bachelorprojekt

Anslag: 81.225

26-05-2021

Abstract

This paper examines the effects of the covid-19 pandemics on the academic precariat in Denmark. The subject of this investigation is how the digitalization during the pandemic, has reshaped the experiences of academics in atypical forms of employment, whereas the research question is phrased as following:

How can Hochschild's theory of the time bind and Ihde's philosophy of human-technology relations, be used to understand how academics in precarious forms of employment, experiences of time and working conditions were reshaped during the covid-19 pandemic in Denmark.

The theoretical foundation of this paper combines Arlie Russel Hochschild's notions on work-life balance and Done Ihdes philosophy of technology, in order to comprehend the effects of the digital working format during the covid-19 lockdown periods. This thesis relates to the mixed- methods within the social science field. The design of the investigation has been developed in reference to the critical theory of philosophy and therefore utilizes a deductive combination of both quantitative and qualitative methods throughout this study.

This paper concludes that the digital format has changed concepts of time and bodily perception of work. For the academic precariat, the effects are both acceleration and deceleration within their work and private life.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
1.1.1 Arbejdsmarkedsforskning i samfundslitteraturen	5
1.1.2 Begrebet om 'Prekariatet' og covid-19 pandemien	6
1.2 Problemformulering	8
1.2.1 Forskningsspørgsmål	8
1.3 Begrebsafklaring	8
1.4 Undersøgellesdesign	9
1.5 Afgrænsning	10
2. Teori	11
2.1 Arlie Russell Hochschild	11
2.1.2 Tidsfælden - En ændret tidsopfattelse	11
2.2 Ihde – Teknologien og mennesket	12
2.2.1 Virtuelle realiteter og tidsstrategier	13
2.2.2 Menneske-teknologi-relationer	15
3. Metode	17
3.1 Mixed- methods	17
3.2 En kvantitativ spørgeskemaundersøgelse	18
3.2.1 Spørgsmålstyper og frafald	18
3.2.2 Demografi	19
3.3 Kvalitative interviews	21
3.3.1 Interviewguide	22
3.3.2 Den virtuelle telefonsamtale	22
3.4 Repræsentativitet og validering	22
4. Analyse	24
4.1 Den prekære arbejds- og privatlivsbalance	24

4.1.2 Tidsfælden under covid-19 nedlukningen	24
4.1.3 Den kropslige perception af arbejdet	27
Delkonklusion	29
4.2 Tidsparadokset	30
4.2.1 Digitale kompetencer og effektivitet	30
4.2.2 Meningsskabende tidslommer	33
Delkonklusion	35
5. Diskussion	36
6. Konklusion	37
Litteraturliste	38

1. Indledning

Indenfor alle civilisationens historiske perioder, har *arbejdet* været central ift. måden, hvorpå forskellige samfund fungerer, organiseres og reproduceres. Det er en menneskelig aktivitet vis karakter og udvikling betinges af de sociale, økonomiske, politiske og kulturelle normer som dominerer på det givne tidspunkt. I nutidens moderne samfund sikrer vi ikke kun vores monetære eksistensgrundlag gennem arbejdet. Det udgør samtidig kilden til vores identitet, meningsfuldhed og dannelsen af sociale relationer.

I den globale kapitalistiske markedsøkonomi, hvor de centrale drivkræfter er produktionsoptimering og vækst, opstår der en ambivalens hos det arbejdende menneske. Vi elsker og hader vores beskæftigelse. I takt med det teknologiske fremskridt avancerer virksomhedernes produktion, søger en stigende individualitetskultur på lignende vis at optimere arbejdskraftens ydeevne. Det ypperste mål er at realisere sit eget ypperste potentiale, hvilket skaber et pres om selvudvikling og forbedret præstationsevne, som gennemstrømmer alle livsområder og udvisker grænserne mellem arbejds- og privatlivet. Vi booker frisørtider fra kontoret og gennemgår mandagens powerpoint-præsentation i hovedet, mens vi læser godnathistorie for vores børn. Hjemmelavet aftensmad erstattes af takeaway, vasketøjet afleveres på renseri og indkøbene leveres. Vi multitasker og optimere hverdagsgøremålene, fordi *tid* synes at fremstå som den vestlige verdens absolutte mangelvare.

Men hvad ville der ske, hvis det accelererende livstempo pludselig blev afbrudt? Ville det tillade os at udleve vores fulde potentiale på arbejdet og samtidig have fritid til os selv og vores kære?

I året 2020 lukkede Covid- 19 pandemien det globale verdenssamfund ned. Produktionen stoppede, kulturlivet lukkede, uddannelser og arbejdspladser blev gjort digitale, og hjemmet gik fra i højere grad at være et sporadisk pitstop, til at udgøre hele rammen for vores liv. Ved denne opgaves afslutning i maj 2021, var lokale nedlukninger og anbefalinger om regelmæssige test, stadig en alvorlig realitet i Danmark. Indenfor samfundsvidenskaberne betragtes krisetider som unikke muligheder for at studerer et udsnit af befolkningen under helt særlige omstændigheder. Covid-19 gav os tid, men på helt andre præmisser end vi havde forestillet os.

1.1.1 Arbejdsmarkedsforskning i samfundslitteraturen

Indenfor samfundslitteraturen tales der om et nyt arbejdsvidenskabsparadigme. Begrebet om *subjektiveringen af arbejdet* har forskellige betydninger, men de tyske sociologer Gerd-Günter Voss og Cornelia Weiss beskriver subjektiveringen som *aktiv*, fordi der skabes brede forventninger og krav til medarbejdernes aktive deltagelse og selvledelse i arbejdet. Arbejdskraftens subjektivitet anses som en *ressource*, og medarbejderens personlige evner som kreativitet, præstationsparathed, emotionel intelligens mv. inddrages og udnyttes systematisk i arbejdsprocesserne (Voss & Weiss 2005 / Gleerup et al. 2018: 111-112). Hartmut Rosa betragtes af flere inden for kritisk teori, som den potentielle repræsentant for fjerde generation af Frankfurterskolen. I løbet af 00'erne præsenterede han sin samtidsdiagnose af *højhastighedssamfundet* i bogen "Fremmedgørelse og acceleration", hvori han fokuserer på hhv. teknologisk -, social- og livstempo acceleration, som drivkræfter bag forandringen af sociallivets sammenhæng, til at blive reguleret efter tidlige normers tavse kraft (Rosa 2014: 17-20, 51-52).

Den amerikanske sociolog Richard Sennett, argumenterer i bogen "Det fleksible menneske – eller Arbejdets forvandling og personlighedens nedsmeltning" for, at arbejdslivet har fået karakter af omskiftelighed. Det medfører nye beskæftigelsesformer som fragmenterer arbejdslivet, hvilket fylder den enkeltes liv med risikofyldte uforudsigeligheder. Sennetts tese er, at det meningsfulde arbejdsliv ikke er muligt i et fleksibelt samfund (Sennett 1999 / Westenholz 2004: 122-123). Arlie Russel Hochschild argumenterer ligesom Sennett for, at forandringsprocesserne på det amerikanske arbejdsmarked har opblødt grænserne mellem arbejds- og privatliv. Det tayloristiske arbejdssystem er blevet udskiftet med principper om videnskabelig ledelsesstil (Deming 1982), hvor det organisatoriske fokus hviler på kompetenceudvikling og firmakultur (Hochschild 2003: 25-26, 31, 50-51). Omvendt mener Ulrich Beck at individualiseringen leder til en reflektiv modernitet, som frisætter individet fra det traditionelle samfunds bindinger. Flexibiliteten øger mobiliteten mellem samfundsklasserne, hvilket gør risikosamfundets borgere mere bevidste om, hvordan de udformer deres arbejdslivsbiografier (Rasborg 2013: 494-497).

De samme fleksibilitetsorienterede arbejdsmarkedsprocesser beskrives i dansk samfundslitteratur. I Oskars Negts bog "Det levende arbejde – den stjålne tid" argumenterer han for, at arbejdet er blevet rationaliseret og omformet til en individualiseret erhvervsaktivitet (Negt 1985/ Bykilde 2004: 7-8, 13). Senere beskrev Joachim Hirsch, hvordan arbejdsmarkedet bevægede sig fra den fordistiske sikkerheds- og velfærdsstat til en "national konkurrencestat" (Gleerup et al. 2018: 72-73). Disse

positioner lever videre i dag og repræsenteres i en nutidig kontekst af navne som Anders Raastrup Kristensen formulering af det grænseløse arbejdsliv, og Anders Fogh Jensens strukturalistiske begreb om projektsamfundet (Kristensen 2011/ Jensen 2007).

Med udgangspunkt i ovenstående litteratur, leder det mig til spørgsmålet om, hvorvidt der eksisterer specifikke samfundsgrupper, som i højere grad befinder sig i en udsat position som følge af de stigende fleksible og individualiserede arbejdsmarkedsstrukturer?

1.1.2 Begrebet om 'Prekariatet' og covid-19 pandemien

Begrebet "prekariat" blev først gang introduceret af Pierre Bourdieu. Her dækker 'precarity' over en grundlæggende oplevelse af stigende jobusikkerhed, indkomst og mindre velfærd. Guy Standing er den nyeste og mest anerkendte forsker, som har redefineret begrebet. For ham henviser "The Precariat" til en karakteristisk socioøkonomisk gruppe, som opstod som resultat af 1970'ernes neoliberale entusiasme for vækst og konkurrence optimering, som har potentiale for at udvikle sig til en reel samfundsklasse. I hans perspektiv overførte fleksibiliseringen af arbejdsmarkedet, forskellige risici og usikkerheder til arbejdskraftens personlige sfære (Standing 2011). Ens for den internationale videnskabelige litteratur på dette felt, er *prekarisering* anses som et stigende og presserende samfundsmæssigt problem, som for den enkelte har vidtgående personlige konsekvenser.

I Danmark sætter Janne Gleerup, Birger Steen Nielsen, Peter Olsén og Niels Warring, begrebet om prekariatet i relation til løstansatte akademikere i bogen "Prekarisering – og akademisk arbejde". Standing har inspireret deres teoretiske arbejde, men deres analyse er ikke en direkte forlængelse af hans diagnoser og anbefalinger (Gleerup et al. 2018: 12). De argumenterer for, at den neoliberale samfundsomformning af arbejdsmarkedet har medført store ændringer i vilkårene for vidensarbejde. Heri anslår de at 20-25 % af den danske arbejdsstyrke udgøres af de såkaldte *atypiske beskæftigelser*. I 2018 var andelen af unge mellem 24-34 år som befandt sig i en ufrivillig midlertidig ansættelse, vokset med 30 % gennem de sidste 15 år. Dette tilskriver forfatterne især udviklingen indenfor den danske arbejdsmarkedspolitik og de seneste dagpengereformer (Gleerup et al. 2018: 65-68, 151-177). I Dansk Magisterforenings rapport "Udviklingen i tidsbegrænsede ansættelser i Danmark" fra 2018, fremgår det, at 40 % af dem i tidsbegrænsede ansættelser, ønskede en fuldtidsansættelse i stedet. Her var det især gruppen med længere videregående uddannelser, som befandt sig i en ufrivillig prekær situation (DM 2019: 1-3).

Under covid-19 nedlukningen opstod der et stort fokus på mental trivsel. Det var ikke nogen hemmelighed at isolation, lokale nedlukninger og begrænset socialt liv påvirkede de danske borgeres livskvalitet. Regeringen afsatte 88 millioner kr. ekstra til forskning, som skulle bidrage til ny viden om forholdene under covid-19 (Uddannelses- og forskningsministeriet 2020). Her kan nævnes nogle af de større forskningsprojekter som b.la. ”Mental Sundhed og Arbejdsfællesskaber under coronakrisen” og Nedlukningen – Coronakrisens, arbejdslivet og den mentale sundhed” (NFA 2021 / Bredgaard et al. 2020). Fælles for både nævnte projekter og flere andre, var at de primært koncentrerede sig om fuldtidsansatte.

Dansk Magisterforening er i skrivende stund, i gang med en gennemgående spørgeskemaundersøgelse af akademikers psykiske arbejdsmiljø under covid-19. I modsætning til de fleste andre projekter har foreningen inkluderet atypisk beskæftigede i deres respondentgruppe på 5.150 erhvervsaktive akademikere. Her fremgår det, at 25 % af de adspurgte ph.d studerende og 14 % af de tidsbegrænsede ansatte, oplevede klare tegn på stress under nedlukningen. Til sammenligning svarede kun 12 % af de fastansatte det samme. Derudover følte 15 % af de tidsbegrænsede ansatte bekymring over at miste deres job, mens kun 3% af de fastansatte udtrykte samme holdning (DM 2021). I rapporten ”Ledighed August 2020” af paraplyorganisationen Akademikerne, fremgik det derudover at arbejdsløshedsprocenten blandt nyuddannede, var 40 % i august 2020. Det er 3-4 % højere end for hvv. et og to år siden (Akademikerne 2020).

På baggrund af disse tal og den hidtil gennemgåede litteratur tegnes der et billede af akademikerne som en gruppe, som er særligt udsat for fleksible og usikre ansættelsesvilkår og at fænomenet om de prekære beskæftigelsesformer ikke tillægges særlig betydning under krisetider. I dette spændingsfelt opstår min undren: for hvordan har de danske akademikere i atypiske ansættelser oplevet den digitale omstilling af arbejdsformen under covid-19?

1.2 Problemformulering

- Hvorledes kan Hochschilds teori om tidsfælden og Ihdes filosofi om menneske-teknologi relationer, anvendes til at forstå, hvordan prekært ansatte akademikers oplevelser af tid og arbejdsforhold, blev omformet af covid- 19 nedlukningen af Danmark.

1.2.1 Forskningsspørgsmål

For bedst at kunne besvare min problemformulering, har jeg oversat den til tre forskningsspørgsmål. De to første besvares gennem analysen, mens det tredje er forbeholdt diskussionen.

- ◆ Hvorledes har de digitale arbejdsvilkår influeret på hhv. prekære offentlige og privatansatte akademikers arbejds- og privatlivsbalance?
- ◆ Hvorvidt har hjemmearbejdsformen forandret de prekært ansatte akademikers effektivitetsniveau og tidsopfattelse?
- ◆ Hvordan kan det kritiske accelerationsperspektiv på prekært ansatte akademikers oplevelser under covid-19, anvendes som udgangspunkt for en kritik af fleksible beskæftigelsesformer som ulighedsskabende?

1.3 Begrebsafklaring

Jeg anvender Gleerup mf. Begrebsliggørelse af *prekarisering af akademisk arbejde*. Denne henviser kort sagt til udbredelse af usikre, kortvarige eller permanent midlertidige ansættelses- eller beskæftigelsesformer. Disse udgøres primært af: deltids-, projekt-, og midlertidige ansættelser, samt timelønnede og freelankestillinger. De atypiske beskæftigelsesformer svækker arbejderne rettigheder, sikkerhed og arbejdsforhold, og fremmer brugen af individuelle arbejdstidsreguleringer. De prekære ansættelsesvilkår virker disciplinerende på de fastansatte, som presses i retning mod at acceptere ringere arbejdsbetingelser, af frygt for at miste fuldtidsansættelsens sikkerhed. Den overordnede politiske og ansættelsesmæssige konsekvens er, at medarbejdernes traditionelle kollektive og solidariske organiseringer og interesserepræsentation hæmmes (Gleerup et al.2018: 11-12, 104-151). Forfatterne præsenterer den mest omfangsrige analyse af prekarisering i Danmark,

hvortil deres definition er empirisk velunderbygget og derfor giver en stærk begrebsmæssig ramme, at undersøge de prekære ansattes arbejdsforhold under covid-19 nedlukningen ud fra.

1.4 Undersøgelsesdesign

Projektets undersøgelsesdesign er udformet på baggrund af en delt ambition. Jeg ville både skabe overblik over hvilke oplevelsestendenser, som indtraf blandt prekært ansatte akademikere under den digitale hjemmearbejdsperiode. Dernæst søger jeg kvalitativt indblik i, hvordan tendenserne manifesterede sig hos den enkelte person. Her er en mixed-methods tilgang ideel, fordi jeg ønsker at producere en komplementær viden.

Det teoretiske fundament består af en sammensætning af elementer fra hhv. Arlie Russel Hochschilds og Don Ihdes teorier. Formålet med analysen er at skabe et øjebliksbillede af prekært ansattes arbejdsvilkår og livsbetingelser under covid- 19. Udover den begrebsmæssige ramme har Gleerup mf. også inspireret mit undersøgelsesdesign, målgruppekriterier og analysestrategi. Den mest markante forskel, er at mit primære datagrundlag består af både kvantitativ og kvalitativ empiri. Dernæst at jeg anvender et kritisk accelerationsteoretisk videnskabsperspektiv, frem for et historisk- samfundsmæssigt (Gleerup et al. 2018: 31-32). Min videnskabsteoretiske tilgang deler samme epistemologi og ontologi, som traditionel kritisk teori. Den tilslutter sig 1. generation af Frankfurter skolen ved Max Horkenheimer og Theodor Adorno i den forstand, at den antager at verden eksisterer et sted 'derude'. Dog inddrages Rosas accelerationsteoretiske perspektiv som udgangspunkt for den normative kritik, idet *acceleration* muliggør en identificering af bestemte forhold som undertrykkende og uretfærdige (Juil & Pedersen 2012: 409-410). På den anden side fremstår Rosas teori hurtigt, som en kritik af hastighedsforøgelse i sig selv. Denne faldgrube imødegås i opgavens analyse ved kun at kritisere accelerationen når den forårsager meningstab hos individet (Rosa 2014: 26-27).

Begrænsningen ved mit designvalg forekommer i dens manglende evne til at konkretisere, hvorvidt covid-19 pandemien direkte har forværret eksisterende prekære arbejdsvilkår. Til dette ville et historisk komparativt design have været velegnet, hvor min målgruppes vilkår og oplevelser blev sammenlignet før og efter nedlukningsperioderne.

1.5 Afgrænsning

Et centralt kriterier for opgavens undersøgelse har handlet om, hvordan prekære ansatte akademikere har oplevet den digitale hjemmearbejdsform. Derfor har jeg afgrænset mig fra at inkludere personer som fortsatte med at arbejde fra deres fysiske arbejdsplads.

Ambitionen i dette projekt er ikke at undersøge, hvorvidt prekariseringen af de akademiske arbejdsvilkår er et reelt fænomen, hvortil der afgrænses fra inkluderingen af dette perspektiv.

2. Teori

I dette afsnit præsenteres projektets teoretiske ramme. Selvom prekære ansættelsesformer hos akademikere på det danske arbejdsmarked langt fra er en ny problematik, har den globale covid-19 pandemi og den bratte teknologiske omstilling tilføjet nye aspekter, som forudsætter en teoretisk nysammensætning.

2.1 Arlie Russell Hochschild

Hochchilds bog *Tidsfælden* er en tidstypisk sociologisk skildring af medarbejderne i et stort internationalt firma i USA, som går under antonymet Amerco'. I kølvandet på firmaets neoliberale strategi 'Fuld Kvalitet' mener Hochschild at arbejdspladsen er blevet omdannet til et funktionelt og tiltrækkende *andet hjem*. Det skaber en udvikling, hvor de ansattes rigtige hjem invaderes af normer fra arbejdslivet, hvor gøremål nedskrives og omdannes til endeløse tjeklister og udføres uden overskud og lyst (Hochschild 2003: 33-34).

2.1.2 Tidsfælden - En ændret tidsopfattelse

Med udgangspunkt i Amerco, peger Hochschild på at de ansatte ændrer måden hvorpå deres tidsforbrug administreres. De lange arbejdsdage medfører en ny type sociabilitet, hvor ineffektive tidslommer optræder som pauser fyldt med fjollede e-mails og sladder ved kaffemaskine. De lange dage stjæler dog timerne fra hjemmet, hvilket familietiden en industriel farvning. Effektivitetskulturen som tidligere var associeret med arbejdspladsen, rykker ind i privatlivet (Ibid.: 50-51). De ansatte bliver hjemmets rationaliseringseksperter. Tid omtales oftest som en truet personlig kapital, der skal investeres korrekt. Det gør i Hochschild's optik ikke mennesket til tidskapitalister, men derimod *tidsarkitekter* som strukturerer deres tid for at værne om de personlige relationer (Ibid.: 55-56).

Tid bliver efterhånden noget som man sparer op derhjemme. Hvor arbejdspladsen er det *første vagtskifte*, bliver hjemmelivet det *andet vagtskifte*. Når arbejdspladsen optager længere tid, bliver det andet vagtskifte i hjemmet mere fortravlet og rationaliseret. Det øger presset på at skynde os, uddelegere, opgive, opdele eller hyperorganisere de dyrebare rester af privatlivets tid. Det gør effektiviteten til en livsstil (Ibid.: 2004: 185). Hochschild argumenterer for at tidspresset og effektivitetsstrategierne tvinger de ansatte til at engagere sig i *et tredje vagtskifte*: at forstå, være opmærksomme på og håndtere de følelsesmæssige konsekvenser af det sammenpressede andet

skifte. En stor del af deres sparsomme fritid kommer således til at handle om, at reparere de relationelle skader tidsmanglen forårsager (Hochschild 2003: 187-190).

Det accelererende effektivitetstempo med sine tre vagtskifter er det, som Hochschild har teoretiseret som *tidsfælden*. Dog er teorien udviklet pba. Af den amerikanske samfundsmodel som er markant anderledes end den nordiske- og danske model. Den offentlige sektor er indrettet på to vidt forskellige måder, hvor særligt det offentlige forbrug og skattetryk er højere i Danmark (DSI 2019: 1). Forsikringen mod sygdom og arbejdsløshed, kombineret med indretningen af det danske arbejdsmarked - Flexicuritymodellen – har den effekt, at man som dansk ansat har et større råderum til at forlade en uønsket arbejdssituation. Alternativt kunne Rasmus Willig og Anders Ejrnæs teori om ”Flexisme” have været anvendt. De fokuserer på, hvordan det moderne menneske underlægges betingelserne for selvrealisering på det fleksible danske arbejdsmarked. Selvom teorien giver indblik i de emotionelle dilemmaer og paradokser som følger udviklingen (Willig og Ejrnæs 2018), finder jeg Hochschilds teori mere anvendelig. Med hendes operationalisering af tidsforbruget, bliver det muligt at stille skarpt på, hvordan prekært ansatte akademikere følelshåndterer- og regulerer i arbejdssammenhænge. Det stemmer samtidig overens med min kritisk teoretiske videnskabsteoretiske tilgang, hvor håndteringen af tidspresset i arbejds- og privatlivet udgør det normative fundament, hvorfra fastfrosne og uhensigtsmæssige arbejdsmønstre kan identificeres. På den anden side er teorien om tidsfælden en relativt ældre udgivelse fra 1990’erne. Tiden herefter har unægtelig medført teknologiske og moderniserede fremskridt, hvilket skaber behovet for inddragelse af anden teori.

2.2 Ihde – Teknologien og mennesket

Den amerikanske filosof Don Ihde har siden 1970’erne skrevet bøger om den samfundsmæssige naturalisering af teknologien. Hans overordnede fokus er på, *hvilken* rolle teknologien spiller i hverdagslivet; hvordan den påvirker menneskets eksistens og relationer til verden og dermed influerer måden, hvorpå vi danner vores kultur og viden.

Det centrale i Ihdes teknologifilosofi er, hvordan vi perciperer *ved hjælp* af teknologien, hvilket radikalt kan forandre, hvordan vi fornemmer vores egen krop. Udgangspunktet for denne antagelse stammer fra den kontinentale filosofitradition, hvor Ihde især trækker på teorier, som sætter kroppen i centrum – filosoffer såsom Edmund Husserl, Martin Heidegger og Maurice Merleau-Ponty. For Ihde spiller den *kropslige perception* altså en afgørende rolle, hvor han med afsæt i de

klassiske fænomenologiske tænkere – især Merleau-Ponty – kæder perception sammen med den transcendentale subjektivitet i kroppen (Ponty 1945 / Albrechtslund 2003: 1). Ihdes eget forskningsmæssige bidrag placeres indenfor den postfænomenologiske eller eksperimentalfænomenologiske litteratur.

I bogen ”Bodies in Technology” introducere Ihde distinktionen mellem to aspekter ved menneskets kropslighed, som begrebsliggøres som hhv. *body one* og *body two*. Den første omhandler den type kropslighed som kendes fra Merleau Ponty; den perceptuelle og sanselige omgang med det værende. Den anden kropslighed henviser til vores sociale og kulturelle indlejring i verden, og hænger således sammen med, hvordan *body one* præges socialt. Samtidig *er* vi vores kroppe, og vores kroppe eksisterer i en teknologisk verden – hermed skabes et tredje aspekt af vores kropslige væren - den *teknologiske dimension*. Den mest genkendelige erfaring fra denne dimension, er i *udførelsesforholdet*, hvormed vores oplevelser skabes: når de medieres gennem et objekt eller artefakt, f.eks. at slå søm i med en hammer (Albrechtslund 2003: 2-3/ Ihde 2002: 11). Denne teoretisering gør mig i stand til at tillægge teknologien under hjemmearbejdet betydning, fordi det ifølge Ihde ændrer de prekært ansattes kropslige bevidsthed og dermed forhold til verden.

2.2.1 Virtuelle realiteter og tidsstrategier

Ihde argumenterer for at teknologien afføder oplevelsen af ’mangel’ eller ’in-direkthed’ i den kropslige bevidsthed. Det gør mennesket i stand til at adskille VirtualReality (VR) fra RealLife (RL). Disse reduktioner er samtidig grunden til, at nye virtualiteter udvikles. Det ultimative mål er, at den virtuelle kropslighed bliver en perfekt gengivelse af en multisensorisk kropslig handling. Tager vi eksempelvis videospil, eksisterer de - trods den avancerede grafik – forsat bag en afgrænset skærm. Deltageren omfavnes af skærmens virtuelle verden, men indkapslingen er imidlertid hverken neutral eller transparent. Dens rudimentære tilværelse kan producere en følelse af både uvirkelighed og desorientering. I dag mangler selv de mest udviklede VR programmer stadig den feedback som fremkaldes i en fuld kropslig oplevelse. Det forbliver VR teater. Den dominerende teknokratiske bekymring i dag handler således om, hvorvidt VR bliver så avanceret at mennesket ikke længere kan adskille det fra RL. Eller ligefrem foretrækker den, frem for den ’rigtige’ verden (Ihde 2002: 7-13)

Begreberne om VR og RL kan paralleliseres til Hochschild. Hun beskriver, hvordan de ansatte hos Amerco håndterede tidsmanglen og tempoopskrunchingen, ved at splitte deres person i to. Et *potentielt* og et *faktisk* jeg – et virtuelt og reelt et. I førstnævnte eksisterede jeg'et i forestillingens verden, mens det faktiske eksisterede i den virkelige verden. Ofte havde det reale jeg meget lidt tid, mens det potentielle jeg havde ubegrænset tid. Dette udsprang af forestillingen om vores egen ambition ift. at opfylde alle behov og ønsker, hvis bare vi havde tid. Denne strategi indebærer, hverken at vi ønsker behovet væk, eller dækker det med serviceydelser. I stedet gør vi – i teorien – noget direkte ved behovene. Overstiger opgavemængden vores reelle tid, fremtrylles det potentielle jeg til at udfylde det medfølgende vakuum af meningstab. Et potentielt jeg er en mængde af forestillede fremtidige alternativer. Aktiviteter man *kunne* have gjort, eller måder man *kunne* være på. Hochschild fremhæver at hos informanterne i Amerco, var disse *erstatninger* – og ikke *forberedelse* til – handling. De var fantasier, skabt af mennesker fattige på tid som ønskede at være tidsmillionær (Hochschild 2004: 191-192, 204-206).

Hochschild beskriver, hvordan mennesker fanget i tidsfælden, næsten religiøst værdsætter "kvalitetstid". Begrebet indebærer planlægningen af intenst samvær, som kompensation for hverdagens generelle tidsmangel. Kvalitetstid kommer til at symbolisere det moderne menneskes benhårde prioritering af det 'rigtige' og meningsfulde, og bliver samtidig en metode til at føre effektivitetskulturen ind i privatsfæren. For at håndtere tidsspild og skabe plads til kvalitetstid, beskriver Hochschild, hvordan medarbejderne anvendte følgende 'tidsstrategier': *Udholdenhed, udskydelse, travlhed, uddelegering og modstand*.

Den *udholdende* strategi anvendes typisk i korte, intense perioder, hvor personen opgiver de vedvarende meningsfulde relationer for udelukkende at "klare sig gennem". De befinder sig i en 'belejringstilstand', hvor alt er hårdt, indtil de når om på den anden side. Personer med en *udskydende* strategi, kombinerer den nuværende arbejdssituation med visionen om meningsfulde tider forude. At besværet kun er her og nu – morskaben bliver ikke afsværget, men derimod 'udskudt'. Den er også foreneligt med det tidligere nævnte 'potentielle jeg', fordi personer ikke mener, deres liv er her og nu, men når de engang kan holde fri og udfri deres potentielle drømme (Ibid.: 122-124).

Den *fortravlede* arbejder placerer meningen i hjemmet, men sammenpresset til mindre tidsenheder. Fremfor at afsværge eller udskyde de meningsfulde hverdagsaktiviteter, komprimeres de til at blive nydt på en hurtig og fortravlet facon. Den fjerde strategi handler om at *uddelegere*. Her udliciterer

alle typer hverdagsopgaver, med det formål at lette den samlede opgavemængde. Den sidste tidsstrategi kalder Hochschild for *modstand*, hvor personen forsøger at forandre tidsplanen i stedet for at tilpasse sig den (Hochschild 2004: 124-126).

Hochschilds teoretisering af medarbejderne følelsesmæssige strategier er velformuleret og har bred empirisk understøttelse, mangler hendes teori et moderne aspekt. Trods at Ihdes arbejde stammer fra 00'erne, kan hans teori anvendes til tilføje det manglende 'teknologi'- aspekt. Han forholder sig til teknologien som dynamisk samfundsmæssigt fænomen, hvilket muliggør at anvende hans begreber i en nutidig kontekst. Under covid-19 pandemiens nedlukning, blev det digitale format afgørende for at kunne bibeholde samfundets normale arbejdstempo. Det skruede brat op for brugen af især kommunikationsteknologier, hvortil et teknologisk perspektiv bliver afgørende, for at forstå og derfra kritiserer de prekære ansatte akademikers arbejdsforhold.

2.2.2 Menneske-teknologi-relationer

Ihdes begreb om *Human-technology relations* er særlig betydningsfuldt i hans teknologifilosofi. Oprindeligt var disse inddelt i tre kategorier¹, men Robert Rosenberger og Peter-Paul C. C. Verbeek har videreudviklet dem til fire former for relationer: *Embodiment*-, *Hermeneutic*, *Alterity* og *Background* relationer (Rosenberger & Verbeek 2015: 13-14).

Embodiment relations (kropsliggjorte relationer) handler om at medieringen til omverden transformeres gennem menneskets handlingsmæssige og perceptuelle engagement. Menneskets oplevelse genskabes *gennem* det

teknologiske apparat, som i nogle henseender bliver taget *ind* i den kropslige bevidsthed. I den forbindelse taler Ihde om *transparens*, som refererer til den grad, hvormed det teknologiske apparat falder i baggrunden af menneskets bevidsthed, mens det bliver brugt. En given person vil simpelthen vænne sig til en specifik teknologi, fordi den bliver del af vedkommendes kropslige oplevelse. F.eks. bliver brillerne en del af synet efter et stykke tid (Ibid.: 14-15).

¹ Ihdes oprindelige kategorier: *relations of mediation*, *alterity relations* og *background relations* (Ihde 2002)

Hermeneutic relations (hermeneutiske relationer) handler om hvordan mennesket fortolker teknologiens data. Her står teknologen sammen med verden, og mennesket er udenfor og kigger ind. F.eks. anvender vi uret til at fortolke tiden, hvorigennem der skabes en tidsmæssig inddeling af begivenheder og dermed et nyt verdenssyn. Her optræder transparens som *færdigheden* i at aflæse teknologiens data (Rosenberger & Verbeek 2015: 16-18).

Alterity relations (andetheds relationer) beskriver det forhold, hvor mennesket interagerer på samme måde som teknologien, som hvis det var en reel person. Vedkommende forveksler ikke teknologien med et menneske, men kommunikationsformen minder om en 'almindelig' dialog. F.eks. en hæveautomat der spørger hvorvidt brugeren vil have sin kvittering (Ibid.: 18).

Background Relations (baggrundsrelationer) beskriver de teknologier som falder i baggrunden og bliver en del af vores miljø. Mennesket benytter teknologien, men interagerer ikke nødvendigvis med den. F.eks. et køleskab som bruges flere gange dagligt, men ikke som en *aktiv interaktion*. Ihde beskriver oftest denne type relation, som en *fraværende* teknologi (Rosenberger & Verbeek 2015: 18-9). Denne sidstnævnte relation har mindre relevans i opgavens analyse.

3. Metode

I dette afsnit redegøres der for den metodiske tilgang i projektet. Jeg anvender en mixed-methods tilgang til at undersøge, hvordan prekære ansatte akademikere, har oplevet den digitale hjemmearbejdsform under covid-19. Metodeafsnittet er inddelt i to. I første del reflekteres der over den kvantitative spørgeskemaundersøgelse som metode, og anden del er forbeholdt refleksion over det kvalitative interview som dataindsamlingsmetode. Slutteligt diskuteres validering og repræsentativitet.

3.1 Mixed- methods

Mixed- methods designet inddeler undersøgelsen i forskellige empiriske 'strenge', hvilket metodisk og videnskabsteoretisk skal overvejes. Jeg anvender en kombination af *iterations-* og *blandingsdesignet*, hvor de enkelte strenge under dataindsamlingen er sekventielle, og i analysen er sammenvævede. Det lader mig uddybe de kvantitative resultater kvalitativt, men accepterer samtidig, at der eksisterer en indbyrdes afhængighed (Frederiksen 2020: 262). Morten Frederiksen fremhæver, at der i dag forsat eksisterer en videnskabsteoretisk konflikt om, hvordan den empiriske virkelighed skal afdækkes. Derfor bliver det relevant at eksplicere min epistemologiske antagelse om, at de kvantitative og kvalitative metoder er videnskabsteoretiske forenelige (Ibid.: 259-260). Jeg opfatter mixed-methods tilgangen som et videnskabeligt legitimt forehavende, så længe formålet er at blotlægge og kritisere fastfrosne udviklingstræk i samfundet. Min tilgang er deduktiv fordi hhv. Hochschild og Ihde anvendes som teoretisk ramme, hvorfra enkelte tilfælde forklares ud fra.

Min målgruppe, 'prekært ansatte akademikere', begrænses til: humanister, scienter og bestemte grupper indenfor samfundsvidenskaberne, fx sociologer og antropologer. Jeg inkluderer i modsætning til Gleerup mf. både offentligt- og privatansatte. Om beskæftigelsesområdet har betydning for den enkeltes oplevelse, vil søges belyst i analysen. Derudover tillægges alder, køn eller demografisk placering mindre betydning, idet mit fokus retter sig mod de fælles erfaringer, som udspringer af den prekære ansættelsesform, som defineres ved *midlertidighed* og *uden kontrol* (Gleerup et al. 2018: 184-198).

3. 2 En kvantitativ spørgeskemaundersøgelse

I det følgende afsnit diskuteres det digitale spørgeskema som metode og relevante statistiske aspekter præsenteres. Spørgeskemaet er blevet digitalt udarbejdet i programmet SurveyExact og dataen blev analyseret i SPSS. De forskellige spørgsmål blev dannet ud fra operationaliseringen af hhv. Hochschilds begreber om *tid* og *flydende arbejds- og privatlivsgrænse*, samt Ihdes forskellige *teknologirelationer*.

Distributionen af spørgeskemaet foregik gennem foreningen Flexwerker, som er et fællesejet kooperative bureau, som forsøger at skabe et netværk for løstansatte akademikere (Flexwerker 2021). Jeg valgte en tilfældig udvælgelsesmetode og fik delt spørgeskemaet gennem Flexwerkers facebookgruppe. Gennem dialogen med Flexwerker og andre fagforeninger, bl.a. Dansk Magisterforeningen, stod det hurtigt klart, at det kunne være vanskeligt at få respondenter nok. Først og fremmest grundet at prekære ansættelser er karakteriseret ved midlertidighed og derfor opfattes af både ansatte og fagforeninger som en ikke- permanent situation. For det andet fik jeg fornemmelsen af, at mange heller ikke havde *lyst* til at identificere sig med den atypiske beskæftigelsesform.

3.2.1 Spørgsmålstyper og frafald

Karakteren af et spørgeskema er mekanisk og lukket. Derfor har overvejelser omkring spørgsmålenes natur og de tilhørende svarkategorier været afgørende for empiriindsamlingen. Jeg anvendte primært *faktuelt-generelle* samt *generelt* og *specifikke holdningsspørgsmål*. Førstnævnte anvendtes til at afdække demografiske og socioøkonomiske forhold, mens sidstnævnte tillod en mere skalabaseret svarmulighed ift. enten oplevelser eller meninger, om forskellige aspekter eller forhold ved hjemmearbejdsformen (Jensen & Knudsen 2017: 15-19).

Min oprindelige spørgeskemaundersøgelse fik i alt 43 besvarelser. Desværre forekom der et bortfald på 23 ud af 43 respondenter, hvilket er en høj frafaldsprocent. Det indikerer først og fremmest at det 10 min. spørgeskema var for langt. Hochschilds beskriver, hvordan de moderne arbejdsmarkedsbetingelser skaber en tidspresset virkelighed. Tilføjer man dernæst den globale covid-19 pandemis afledte samfundsmæssige konsekvenser, er det ikke helt overraskende, at den i forvejen udsatte beskæftigelsesgruppe måske har oplevet min spørgeskemaundersøgelse, som lige i overkanten. Set i retrospekt ville det havde været fordelagtigt at reducere mængden af spørgsmål. Under databehandlingen blev de ufuldstændige besvarelser frasorteret, hvilket efterlader 20

respondenter i undersøgelsen. Det skaber nogle klare analytiske og repræsentative konsekvenser. Sidstnævntes diskuteres i slutningen af metodeafsnittet.

Den lave svarprocent betyder først og fremmest at aflæsningen Qi- square testens p- værdi, udtrykt under Pearsons R, sandsynligvis aldrig vil fremstå signifikant. Det kræver minimum af fem besvarelser i hver af svarkategorierne, hvilket et lavt antal respondenter vanskeliggør. Derfor vil Fischer- Exact testen blive aflæst i krydstabels analyserne i stedet, da denne tager højde for stikprøvens begrænsede omfang (Jensen & Knudsen 2017: 84-91). Derudover anvender jeg udelukkende deskriptive eller bivariate analyser, da karakteren af mine spørgsmålstyper resulterede i en række kategoriske variabler. Da multiple regressionsanalyser undersøger sammenhængen mellem én afhængig og flere uafhængige variabler, anvendes intervallskalerede og dummy variabler. I stedet kunne en logistisk regressionsanalyse have været anvendt, men disse er særdeles avancerede, hvilket derfor blev fravalgt.

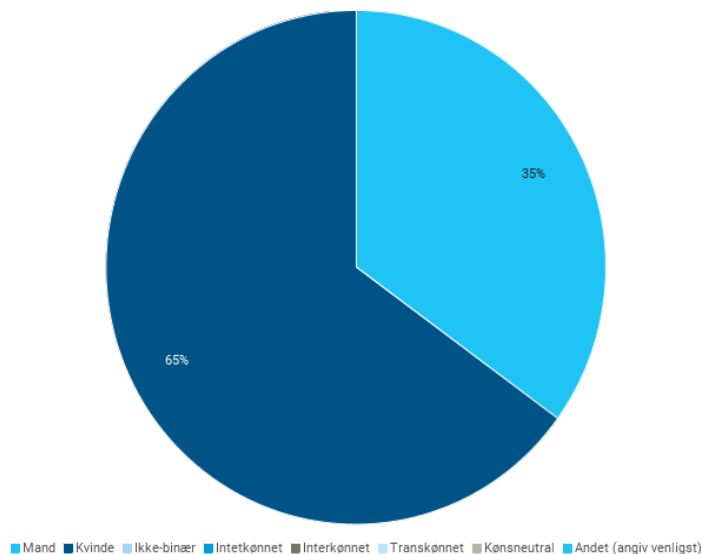
3.2.2 Demografi

Gennem en deskriptiv univariat analyse af variablerne: *alder*, *køn*, *uddannelsesniveau*, *uddannelses- og beskæftigelsesområde*, søges det at illustrerer fordelingen af respondenter.

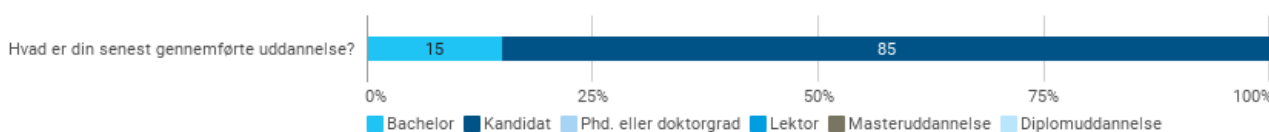
I dette histogram bestemmes respondenternes gennemsnitsalder til 29,5 år, hvor medianen og derved mest hyppige alder var 28 år. Den laveste alder var 25 år og den ældste var 45 år (Bilag 4: 1)

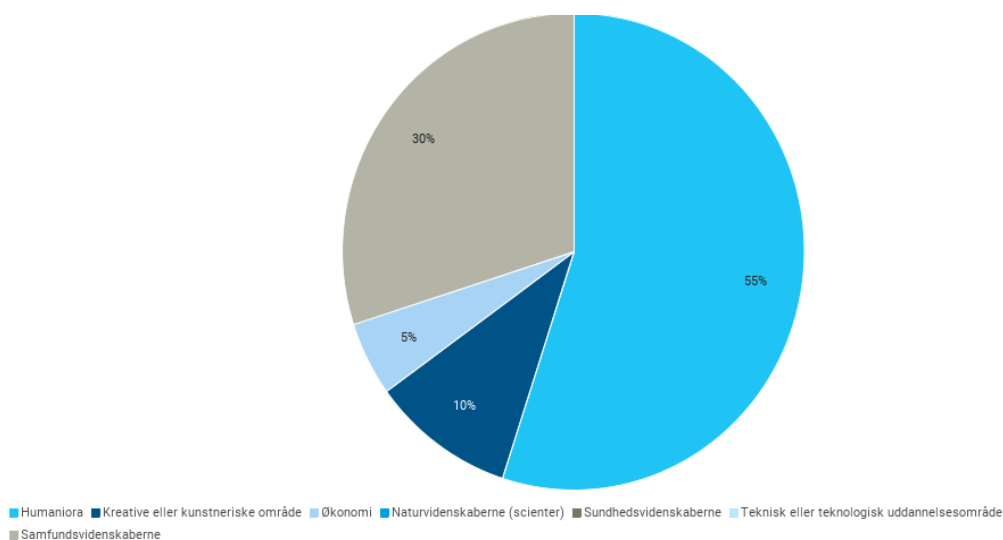
Den kønsmæssige fordeling af respondenterne var en smule skæv. Der fremgik en overrepræsentation af kvinder på 65 %, hvor de resterende 35 % var mænd (Bilag 4: 1-2). Normalt kan 'vægtning' anvendes som redskab til at udligne besvarelserne, men pga. mørketallet er det usikkert, hvilket tal der skal vægtes mod.

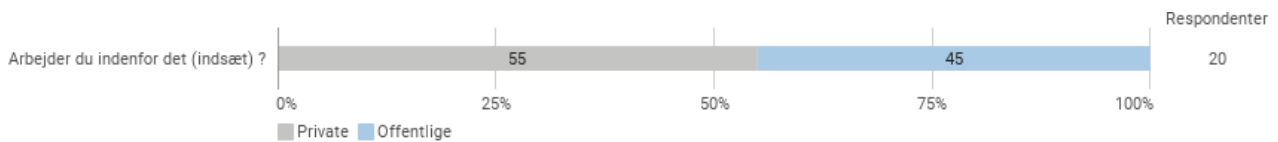
Uddannelsesniveaulet lå stabilt blandt respondenterne, hvor 85 % havde gennemført kandidaten mens blot 15 % havde bachelorniveaulet som sidst gennemførte uddannelse (Bilag 4: 3)

Det fremgik endvidere at respondenternes uddannelsesområde fordelte sig med 55 % indenfor humaniora og 30 % indenfor samfundsvidenskaberne. Dertil placerede 10 % sig indenfor det kreative eller det kunstneriske- og 5 % indenfor det tekniske uddannelsesområde (Bilag 4: 2)

Fordelingen i beskæftigelsesområde var relativt ligeligt fordelt med 45 % indenfor det offentlige og 55 % indenfor det private (Bilag 4: 2-3). Umiddelbart afspejler dette ikke Gleerup mf. argument om at flest løstansatte akademikere er offentligt ansat. Grundet stikprøvens størrelse kan differencen i højere grad tilskrives tilfældighed.

Fordelingen passer relativt godt med Gleerup mf. konklusioner om at særligt de humanistiske og samfundsvidenskabelige områder er udsat for prekariserings-tendenser (Gleerup et al. 2018: 183-199). Ud fra den demografiske fordeling, fremstår min respondentgruppe som primært bestående af kandidatuddannede mænd og kvinder indenfor flere sektorer, som gennemsnitligt befinder sig i de første 10 år af deres karriere.

3.3 Kvalitative interviews

De kvalitative forskningsmetoder er udviklet for at kunne belyse menneskelige oplevelser, erfaringsprocesser og det sociale liv. Genstandsfeltet er, hvordan mennesket taler, tænker, føler, handler og bliver til i forskellige kontekster. Jeg anvender det *semistrukturerende interview* som kvalitativ dataindsamlingsmetode. I spørgeskemaet var interessen rettet mod *kvantiteter* – hvor meget en specifik oplevelse gik igen. Det kvalitative interview fokuserer på de dybere nuancer i den menneskelige fortælling, idet formålet er forstå og fortolke den enkeltes erfaring (Brinkmann og Tanggaard 2020: 15-16, 33).

Min kvalitative empiriindsamling består af to telefoninterviews af ca. en times varighed. Begge informanter var kvinder og er anonymiserede i opgaven under fiktive navne. Stefanie er 33 år og bor i København med sin kæreste. Hun underviser elever på højere videregående uddannelse og er offentligt ansat som timelærer. Stefanie blev færdiguddannet i 2015 som kandidat i kønsstudier. Katrine er 53 år og er bosat sammen med sin voksne datter i København. Hun har en kandidat i fransk og dansk, som hun senere har suppleret med kurser i journalistisk skrivning. Katrine blev fastansat kort før interviewet, men arbejdede som freelancer gennem digitale platforme som bl.a. ”Worksome” og ”NetAgent”, under begge nedlukkingsperioder. Begge informanter har en historik

med skiftende typer ansættelser, hvor Stefanie primært har haft tidsbegrænsede, mens Katrine har været i både fuldtids-, midlertidige og selvstændige beskæftigelsesformer.

3.3.1 Interviewguide

I min undersøgelse har *teori* gået forud for *metode*, hvortil interviewguiden har været et vigtigt redskab til at operationalisere Hochschild og Ihdes teoretiske perspektiver. Processen med at oversætte begreber til let forståelige spørgsmål, er afgørende for om et interview vil kunne frembringe brugbare kvalitative data (Poulsen 2016: 83). Fordelen ved en semistruktureret interviewguide er, at den åbner for inddragelse af ny viden undervejs. Den naturlige dynamik i samtalen kan således anvendes til at formulere nye, relevante spørgsmål. Ulempen er, at succesen for en vellykket samtale i høj grad betinges af kontakten mellem informant og interviewer. Alternativt kunne en stramt struktureret interviewguide have været anvendt, men denne risikerer at fastlåse intervieweren i en spørgestruktur, som forhindrer aktiv lytning i interviewsituationen (Stahlschmidt & Christensen 2007). Interviewguiden fremgår af Bilag 6.

3.3.2 Den virtuelle telefonsamtale

En god kontakt mellem interviewer og informant, er afgørende for produktionen af brugbar kvalitativ data. Når interviewet udføres over telefonen, medfører det et tab af sensoriske indtryk. Partner kan udelukkende tolke på hinandens stemmer, hvilket resulterer i tab af sociale indtryk som gestikulation, ansigtsudtryk og kropssprog. I Ihdes optik reduceres det menneskelige aspekt samtidig i samtalen, når socialiseringen medieres gennem en andetheds- teknologirelation. Tekniske udfordringer kan let forstyrre den dynamiske udvikling, og risikoen for at misforstå udtalelserne er større. På den anden side indebærer det telefoniske interview, at informanten befandt sig hjemme i trygge rammer, hvilket er en fordel (Kvale & Brinkmann 2015: 183-184).

I den efterfølgende databehandling af interviewene, valgte jeg *ikke* at transskribere. Det medfører et mindre empirisk overblik, da transskriptionen kan anses som første trin i analyseprocessen. Der henvises således direkte til lydfileerne under analysen.

3.4 Repræsentativitet og validering

Formålet med et spørgeskema er typisk at skabe generaliserbarhed. Derfor søger man oftest at opnå repræsentativitet for det udsnit af populationen, som man undersøger. For befolkningen kræver

dette typisk minimum 1.000 besvarelser. Antallet af observationer gør ikke stikprøven repræsentativ, men det *reducerer* usikkerhedsmomentet. Selvom det kan argumenteres, at de prekære beskæftigelsesformer har en dynamisk og omskiftelig karakter, hvilket skaber et stort mørketal for omfanget af det akademiske prekariat, er det sikkert at konkludere, at mit spørgeskema *ikke* er repræsentativt. Det betyder, at mine analytiske resultater ikke vil være valide fra et populistisk synspunkt. På den anden side kan den analyserede data, fortælle om sammenhænge på et lokalt niveau. Disse gælder dog udelukkende for gruppen som besvarede spørgeskemaet, og kan således ikke generaliseres til at repræsentere alle prekært ansatte akademikere.

Svend Brinkmann og Lene Tanggaard fremhæver at kvalitative interviews bør vurderes efter hvorvidt den producerede data, repræsenterer en dialogisk præsentation af den epistemiske genstand (Brinkmann & Tanggaard 2020: 571). Det sikres bl.a. gennem niveauet af gennemsigtighed, hvormed opgavens metodiske valg præsenteres. Ud fra dette perspektiv vurderes den kvalitative empiri som genkendelig, idet den begrebsmæssige validitet fremstår stærk.

Med afsæt i mixed-metods tilgangen vurderes mit samlede datagrundlag at besidde en vis grad af validitet og validering. Den manglende repræsentativitet opvejes ved at få empirisk værdi betragtet i sammenhæng med de kvalitative interviews.

4. Analyse

I dette afsnit anvendes Hochschilds og Ihdes teori til at analysere data fra hhv. mit spørgeskema og interviews. Analysen inddeler i to efter mine forskningsspørgsmål, men i kraft af mit mixed-methods undersøgelsesdesign vil det kvantitative og kvalitative analyseres som gensidigt supplerende empiri fremfor i to enkeltstående analysedele. Jeg foretager en række bivariate analyser i form af krydstabeller og Qhi-square tests, med det formål at undersøge sammenhængen mellem en eller flere variabler. Grundet bachelorprojektets begrænsede omfang vil variable beskrivelser, nul- og alternative hypoteser samt beregningsudskrifter fremgår af Bilag 4.

4.1 Den prekære arbejds- og privatlivsbalance

I første del af analysen besvares følgende forskningsspørgsmål:

- ◆ Hvorledes har de digitale arbejdsvilkår influeret hhv. prekære offentlige og privatansatte akademikers arbejds- og privatlivsbalance?

4.1.2 Tidsfælden under covid-19 nedlukningen

I Hochschilds teori om tidsfælden fører et accelererende arbejdslevstempo til at *tid* er noget som spares op derhjemme. Det gør den til en knap ressource, hvilket indfører en rationaliseret måde at strukturere hjemmelivet på. Herved argumenterer Hochschild for, at der eksisterer en direkte kausalitet mellem længden på arbejdsdagen og kvaliteten af familielivet.

I spørgeskemaet svarede respondenterne på, hvordan de havde oplevet balancen mellem deres arbejds- og familieliv under covid-19. Det fremgik af fordelingen at 40 % svarede, 'hverken eller', mens 30 % svarede, det havde været hhv. 'nemt' eller 'vanskeligt'. Kort efter svarede de spørgsmålet om, hvorvidt hjemmearbejdsformen havde givet dem mere familietid. Her svarede 55 % 'ja', 25 % 'nej' og 20 % 'ved ikke' (Bilag 4: 4). Jeg foretog en krydstabel mellem de to variabler *balance* og *familietid*, hvorfra det fremgik at 75 % af dem som svarede 'nej' til at hjemmearbejdet havde givet dem mere tid til familien, også svarede 'ja meget' ift. Om det var vanskeligt at balancere arbejds- og familielivet. I Qi-square testen aflæses p-værdien til 0,019, hvilket gør sammenhængen mellem de to variabler signifikant (Ibid.) Jeg kontrollerer for den tredje variable *offentligt/privatansatte*, hvorfra p-værdien aflæses til 0,849 for de offentlige og 0,165 for de private

ansatte (Bilag 4: 4-6). Det er ikke en signifikant sammenhæng. Der kan således konstateres en sammenhæng mellem at de af respondenterne som oplevede det vanskeligere at arbejde hjemmefra, også følte at have mindre familietid. Om man var offentligt eller privatansat, havde ikke en betydning for ens oplevelse.

I Hochschilds perspektiv bekræfter resultaterne fra krydstabels analyserne og Qi-square testen, at tidsfældens første og andet vagtskifte er gensidigt afhængige. Derfor oplevede de af respondenterne som fandt det nemt at balancere grænsen mellem arbejds- og privatlivet, at hjemmearbejdet gav dem mere tid til familien. Den statistiske analyse viser derimod ikke, *hvilke* faktorer som betingede sammenhængen mellem tidsfældens to vagtskifte. Derfor bliver det kvalitative aspekt centralt at inddrage.

Som underviser indenfor det offentlige oplevede Stefanie at timeansættelsesvilkårene indebar en masse usynligt administrativt arbejde. I modsætning til hendes fuldtidsansatte kollegaer, var der områder som hun åbenlyst ikke fik løn for:

”At være timelønnet lægger op til, at ens arbejdsopgaver er meget afgrænsede og isolerede. Men det er jo ikke sådan mennesker arbejder. Især ikke når man arbejder med formidling, som jeg gør. / ... / Man har jo ikke et metaperspektiv på sig selv. Jeg skal hele tiden kigge på mig selv udefra og vurdere, hvad jeg bruger tid på, i stedet for bare at passe mit arbejde (Bilag 7: 17:13-12:09, 23:55-25:07)

For di Stefanies beskæftigelse lønnes på timebasis, skal visse standarder være opfyldt før hendes tid på arbejdspladsen udløser løn. F.eks. falder frokostpauser og tiden mellem undervisningsgange udenfor, hvilket betyder, at når hendes undervisningsmoduler varede 3 ½ time, vil en 8 timers arbejdsdag kun blive lønnet for 6 timer (Bilag 7: 07:13-09:05). Derudover mener hun, at det er særlig svært at bedømme, hvornår man arbejder indenfor formidlingsområdet, fordi læring og den menneskelige interaktion står centralt. Under covid-19 nedlukningen mener hun at: ”det bliver endnu mere utydeligt, om det [opgaverne] er noget, man kan få løn for eller ej” (Bilag 8: 21:30-21:36). Det er opgaver som f.eks. lønregistreringen, som Stefanie selv står for. Den administrative indberetningsopgaver tager flere timer og er også ulønnet. Samtidig oplever hun, at det afføder en form for selvovervågning, hvori hun betragter alle typer aktiviteter i arbejdstiden gennem et tidsberegrende lønningsperspektiv.

Katrine var freelancer under covid-19, og oplevede at hendes beskæftigelsesform som selvstændig svækkede hendes økonomiske sikkerhedsnet. I kraft af at hendes konsulenttydelser blev udbudt gennem en digital platform, var det tekniskset den online platform, som var arbejdsgiveren og ikke de virksomheder, som hyrede hende på projektbasis:

”/... / De [virksomhederne] har ikke ansvar for mig. Det er en aftale, vi har indgået måneder i forvejen, men de skylder mig intet. De kan bare skrive 'der bliver ikke nogen opgave' /... /
(Bilag 8: 19:49-20:35)

Selvom Katrine var medlem af en a-kasse, lå hendes største problematik i at dagpengesystemet ikke kompenserede hende for den tabte fortjeneste på de aflyste projektansættelser. Virksomhederne havde ligeledes intet ansvar for at betale løn eller compensation, for de arbejdsopgaver, som var blevet aflyst. Derudover oplevede Katrine, ligesom Stefanie, at den prekære ansættelsesform medførte en række administrative og ulønnede opgaver. For hende bestod disse under covid-19 ikke i lønregistrering, men derimod i at komme ind i dagpengesystemet. Som selvstændig kan man nemlig kun modtage dagpenge, hvis en række specifikke krav er opfyldt (Bilag 8: 21:47-22:08).

I tidsfælden forskyder øget arbejdstid tidspresset til hjemmelivet. Hochschild forklarer, at når den fuldtidsansatte medarbejder arbejder mere, er der ikke samme behov for tidseffektivisering fordi størstedelen af tiden alligevel bruges på jobbet. Det skaber pauser og ineffektive tidslommer på arbejdspladsen fordi mennesket, uanset hvor presset det så end føler sig, fysisk og mentalt ikke kan præstere konstant. Det interessante ved Katrine og Stefanies oplevelse af deres prekære ansættelsesform under covid-19 nedlukningen var, at den ikke umiddelbart førte til mindre præstation i det første vagtskifte. Tidsspild fremstod derimod bekostelig indenfor begge dimensioner i tidsfælden. Hjemmearbejdsformen medførte blot at vagtskifterne skulle balanceres på en ny måde. Både Stefanie og hendes kæreste arbejdede hjemmefra under covid-19 pandemiens anden nedlukning. Hun forklarede at det relationelt havde været fint, men at:

”Det er lige med at finde den der balance. Vi kan godt begge to have svært ved at holde fri.. så er klokken pludselig 18.00 og så man er sådan pyha.. hvem laver mad? ” (Bilag 7: 05:17-06:46)

Normalt har Stefanie en 25 min. Cykeltur til og fra sit arbejde. Fraværet af den fysiske omstillingsproces frigav et ekstra tidsrum, som hun havde svært ved ikke at udfylde med

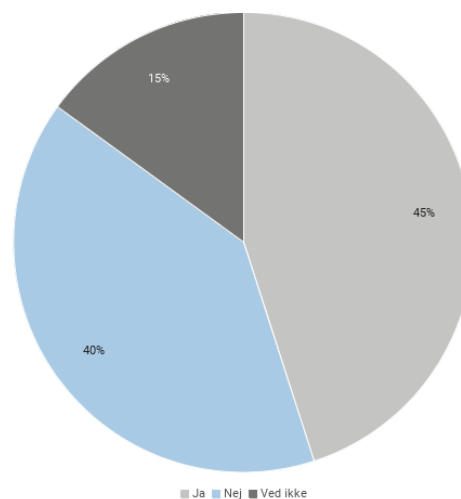
arbejdsopgaver. I Hochschilds optik 'stjæler' den prekære ansættelsesform altså stadig tiden fra hjemmet. Det frirum som normalt opstår i denne proces, bliver ikke en realitet hos Stefanie. I stedet intensiverer hjemmearbejdet de allerede eksisterende problematikker med usynlige og ulønnede administrative arbejdsopgaver – og dette uanset om ansættelsen var indenfor det offentlige eller private beskæftigelsesområde. Katrine har ligesom Stefanie ikke små børn eller bor med en stor familie. Hun havde samme oplevelse med at familie- eller kærlighedsrelationerne ikke havde lidt overlast som følge af hjemmearbejdsperioden. Herved mindskes betydningen af det tredje vagtskifte i Hochschilds tidsfælde teoretisering, fordi hjemmearbejdsformen ikke affødte ekstra opgaver med at reparere følelsesmæssigt på tidseffektiviseringen i de to første dimensioner. Den tredje dimension vil således tillægges mindre betydning i resten af analysen.

4.1.3 Den kropslige perception af arbejdet

Det centrale i Ihdes filosofi er, at teknologien tilføjer en ekstra dimension til vores kropslige og sensoriske fornemmelse. Udførelsesforholdet, hvormed mennesket anvender forskellige teknologier til at udføre bestemte handlinger, kan således radikalt forandre måden, vi oplever vores eksistens på. I dette analyseafsnit anvendes Ihdes teknologi relationer til at forstå, hvordan den øgede brug af kommunikationsprogrammer forandrer både de prekært ansatte akademikers arbejdsform og deres interaktionsmønstre.

I spørgeskemaet blev respondenterne spurgt, om hvorvidt de oplevede at brugen af digitale programmer, havde medført flere arbejdsopgaver. Her svarede 45 % ja, 40 % nej og 15 % vidste det ikke (Bilag 4: 4)

Kort efter besvarede de spørgsmålet om, hvorvidt programmerne havde gjort deres arbejde vanskeligere eller nemmere at udføre. Her svarede 40 % nemmere og det samme, mens kun 20 % svarede at det var det samme (Ibid.: 3). Svarfordelingen på begge spørgsmål var relativt bred. Jeg foretog en bivariat krydstabels analyse, hvorfra det fremgik at 55,6 % af respondenterne som havde svaret 'Ja' til at den digitale arbejdsform øgede arbejdsopgavemængden, også fandt brugen af digitale programmer vanskeligere. Ud fra Qhi-square testen kunne p-værdien aflæses til 0,019, hvilket gør sammenhængen mellem de to variabler signifikant (Ibid.: 10-12). Ved kontrol for tredje variable

formindsket arbejdsglæde, fremstod sammenhængen dog kun signifikant for dem som havde svaret 'ja' (Bilag 4 11-12). Den statistiske analyse udtrykker således, at der eksisterer en korrelerende forbindelse mellem respondenternes digitale kompetencer og oplevelsen af, om brugen af digitale programmer har gjort opgaveløsningen hhv. nemmere eller vanskeligere.

Katrine er uddannet kommunikatør og har erfaring med brugen af digitale medier. Hun tror, det er grunden til, at hun ikke er blevet 'digitalt stresset' under covid-19, idet arbejdsformen ligner hendes normale. Trods hendes digitale kompetencer fremhæver hun aspekter ved den digitale hjemmearbejdsform, som er markant anderledes:

"Den konstante skærm gør, at du er totalt skemalagt. / ... / Der ligger møder i din kalender, som du hele tiden skal klikke ind på. Og det skal man selvfølgelig have på en arbejdsplads, men du kan foretage dem på en anden måde [fysisk]. / ... / Det kan godt være, vi har gået utrolig lange ture i vores fritid [under covid-19], men det der med at variere mødeformerne – det har man ikke kunnet (Bilag 8: 50:43-51:34)

Den selvbestemmelse som Katrine normalt oplevede ved fysiske møder, blev reduceret under hjemmearbejdet. Normalt kunne hun variere mødeformen med f.eks. en 'walk-and-talk', men onlinemødernes format og minutiøse karakter indebar at Katrine blev bundet til skrivebordet. I Ildes perspektiv kan det diskuteres, hvorvidt Katrines oplevelse affødes af en teknologisk kropsliggjort- eller en andetheds-relation. På den ene side er hun bevidst om teknologien og at hendes fysiske arbejdsrum indskrænkes ved at møderne foregår virtuelt, hvilket indikerer sidstnævnte. På den anden side afføder teknologien en markant anderledes kropslig erfaring med arbejdsformen. Det digitale skema og mødeformat fremkalder en fastlåst kropslig erfaring, et referencepunkt som Katrines fysiske tilstedeværelse kredser om gennem hele arbejdsdagen.

Stefanie oplever, at hendes undervisningspraksis er markant anderledes i onlineformatet. Det hun oprindeligt blev tiltrukket af ved undervisningsarbejdet var, at det *ikke* krævede, at hun sad foran en skærm. I stedet kom hendes faglighed i spil som en fysisk aktivitet:

"Det er radikalt anderledes at arbejde hjemmefra som underviser / ... / Jeg forbinder det at undervise med en fysisk oplevelse. At have ondt i fødderne af at stå op, eller ondt i stemmen fordi man skulle nå [høres] ned til bagerste række. At gå rundt mellem bordene eller at bruge sine hænder. / ... / Det er mærkeligt, når alt bliver online, for så bliver det alt det, man ikke vil have, det er: at sidde foran den skærm (Bilag 7: 11:59-15:10)

I Ihdes optik medfører digitaliseringen af undervisningen en reduktion i den kropslige oplevelse. Stefanie interagerer indirekte med sine studerende, fordi den sociale relation omskabes af kommunikationsprogrammer til en teknologisk andetheds-relation. Computerskærmen kommer til at repræsentere den enkelte person, og hun kommunikerer med dem, som sad de foran hende. Dette aspekt er også relevant i Katrines arbejdsmæssige perception, hvilket ligeledes taler for at den andetheds-relationen eksisterer. Fordi den virtuelle realitet ikke kan gengive multisensoriske handling, skaber den rudimentære teknologiske dimension en følelse af uvirkelighed: "Fra et rent egoistisk synspunkt, er det en anden kropslig fornemmelse og meget antiklimatisk." (Bilag 7: 14:41-15:05). Det som normalt er en del af Stefanies kropslige bevidsthed, når hun underviser, hæmmes af, at der findes en digital barriere mellem dem. Normalt kan hun fornemme de studerendes behov, og kan på stående fod tilpasse sin arbejdsform til den stemning, hun møder. Når interaktionen medieres gennem teknologien, forsvinder denne kropslige fornemmelse for undervisningsrummet.

Delkonklusion

Med udgangspunkt i de analytiske resultater kan det konstateres, at både prekære offentlige og privatansatte akademikere oplevede at grænserne mellem arbejds- og privatlivet flød mere sammen under covid-19 nedlukningen. Det affødte en forstørret økonomisk usikkerhed for både Stefanie og Katrine, selvom årsagen hertil differentierede. De prekære ansættelsesvilkår ledte til at 'tidsspild' fremstod bekostelig indenfor begge dimensioner i tidsfælden, og at arbejdspladsen ikke kom til at fremstå som et frirum med plads til ineffektive pauser. Indenfor det tredje skifte oplevede informanterne til gengæld ikke, at deres relationer var blevet eroderet som følge af nedlukningen. Anvendelsen af kommunikationsteknologien ændrede den kropslige perception af arbejdsformen, hvilket ledte til mindre arbejdsglæde. Der forekom en signifikant sammenhæng mellem, at de respondenterne som fandt digitale programmer vanskelige, også oplevede at få flere arbejdsopgaver under covid-19 nedlukningen.

4.2 Tidsparadokset

I dette afsnit besvares opgavens andet forskningsspørgsmål:

- ◆ Hvorvidt har hjemmearbejdsformen forandret de prekært ansatte akademikers effektivitetsniveau og tidsopfattelse?

4.2.1 Digitale kompetencer og effektivitet

Når de fysiske rammer forsvinder, medfører den digitale hjemmearbejdsform på nogen områder at arbejdet flyder over i privatlivet. De ineffektive pauser forsvinder og det overflødigt sociale skæres væk. Her kunne man fristes til at forestille sig, at denne udvikling indebærer en hel bølge af effektivitetsoptimeret arbejdspræstation.

I spørgeskemaet besvarede respondenterne spørgsmålet om, hvorvidt de oplevede at arbejde mere effektivt hjemmefra end på den fysiske arbejdsplads. Her svarede 60% at de var 'mindre effektive', 15% at 'det samme' og 25% at de var 'mere effektive' (Bilag 4: 13). Respondenterne blev også bedt om at vurdere deres glædesfølelse ved at arbejde hjemme. De fik fem svarmuligheder rangerende fra 'meget glad' til 'Stærkt utilfreds'. Testes disse to variabler for sammenhængen mellem om ens glæde er afhængig af, hvor effektiv man oplever at kunne arbejde derhjemme, får vi en p-værdi på 0,054 i krydstabellens Qhi-square test, hvilket er signifikant. Testes offentlig el. privatansat som tredjevariable, stiger p-værdien til 0,167 hvilket ikke er signifikant. Sammenhængen mellem variablerne, kan derfor ikke endegyldigt påvises (Ibid.: 14).

Hochschild argumenterer for at privatlivet får en industriel farvning. Når effektivitetskulturen rykker fra arbejdslivet og ind i det private, kommer tiden til at blive investeret som en truet personlig kapital. Den overvejende del af respondenterne oplevede at deres effektivitet blev formindsket af at arbejde hjemme. Her havde en regressionsanalyse været utrolig interessant at foretage, for at teste hvorvidt der eksisterede multiple sammenhænge mellem de andre variabler også. Som tidligere nævnt, blev denne type analyse fravalgt af forskellige årsager. Forhåbentligt kan mit bachelorprojekt inspirere andre, til at undersøge sådanne sammenhænge mere dybdegående. Det er begrænset, hvad der kan konkluderes udelukkende pba. En Qi-square test. Selvom sammenhængen fremstår signifikant, er det for simpelt at konstatere en direkte kausal årsag-virkning mellem respondenternes oplevede arbejdsglæde og effektivitet. Antager vi for en kortvarig stund, at sammenhængen er valid, ville dette i Hochschilds perspektiv skyldes, at desto mindre vi oplever at

præstere effektivt på arbejde jo mindre vil vores arbejdsglæde blive. For den prekært ansatte akademiker er evnen til at præstere effektivt både i hjemmet og på arbejdspladsen, både et middel og et mål. Det bliver en livsstil.

På bedste tidsarkitektoniske vis illustrerer Stefanie i følgende citat, hvordan hjemmearbejdsformen åbnede op for helt nye måder at skrue op for effektiviteten på:

”Man skal ikke smøre madpakke eller, hvad ved jeg.. man kan have behagelig sko på og kan lige vaske tøj, imens man gør noget andet. Der er også ting som er mere effektive eller tidsbesparende. / ... / Når jeg eksempelvis har det her undervisningsjob, kunne det være perfekt, hvis der var dage, jeg ikke skulle undervise. Så kunne jeg selv vælge de dage, hvor jeg arbejdede hjemmefra eller tog ind på kontoret (Bilag 7: 1: 08:20-09:30)

Stefanie forklarer, hvordan den digitale arbejdsplads havde en helt klar fordel. Den skabte en helt ny måde, hvorpå hun kunne disponere sin tid. Den af Hochschilds forskellige tidsstrategier som kommer tættest på at beskrive Stefanies arbejdsmetode, er den *fortravlede arbejder*. Her placeres meningen i hjemmet, men til sammenpressede tidsenheder. De udskydes ikke, men nydes på komprimeret vis. Forskellen her er, at det ikke er de relationelle ting som fortravles. Det er alle hverdagsgøremålene. Enten eksisterer opgaverne ikke længere, som f.eks. madpakken, eller også ordnes de sideløbende og endda måske samtidig med, at andre arbejdsrelaterede opgaver udføres. I sidste ende er resultatet det samme, fordi strategien anvendes med det formål at effektivisere den brugte tid i hjemmet til fordel at kunne investere mere i arbejdet. I det kritiske accelerationsteoretiske perspektiv udtrykker Stefanies tidsstrategi samtidig at hjemmearbejdet har medført en acceleration i livstempo. Hun søger at *forøge* antallet af handlinger pr. tidsenhed, ud fra ønsket om at ville gøre flere ting på mindre tid (Rosa 2014: 26-27).

Selvom den digitale omlægningen af Katrines møder skabte stringente tidsmæssige rammer for arbejdsdagen, fremhævede hun et særdeles positivt aspekt. Den ændrede mødeform krævede, at deltagernes opmærksomhed skulle være til stede på en helt anderledes måde:

”Du kan ikke bare sidde og tale i munden på hinanden, for så går det fuldstændig op i hat og brillen. Man bliver nødt til at opøve en stor tale disciplin, når man arbejder digitalt med mennesker over nettet. / ... / For mig skærper det faktisk lytningen.” (Bilag 8: 52:57-54:02)

Katrine fremhævede, at et møde over nettet havde helt andre regler for dialog og turtagning. Det krævede ekstra fokus på de andre deltageres reaktioner og inputs, fordi manglen på multisensoriske udtryk øgede risikoen for at bryde med almindeligt gældende sociale normer for anstændig opførsel. Det var simpelthen nemmere at fremstå 'akavet' eller 'uhøflig' over et virtuelt møde. De ændrede sociale spilleregler affødes i Ihdens optik af den hermeneutiske-relation mellem mennesket og den skærm. Fordi online møder er endimensionelle, opstår der en fortolkningsmæssig opgave. Den digitale interaktion skal oversættes til en fysisk situation, før deltagerne kan reagere på de modtagne sociale inputs. Samtidig reduceres den direkte sociale kontakt. Katrine forklarede, at onlineformatet gav hende muligheden for at afskærme sig fra personer, hvor kemien var mindre god:

"Det der sker på Teams er, at den dimension [den dårlige kemi] bliver helt nedskalaret... for du er der ikke fysisk. /... / Du kan dybest set sidde med nogen, som du i går synes var nogle idioter, men du bliver heldigvis ikke selv påvirket, for de er bare billeder på en skærm."

(Bilag 8: 54:10-55:49)

Effekten af at socialiteten på computerskærmen skal fortolkes, er at det formindsker den relationelle påvirkning i mødet. Når teknologien indskrænker den kropslig fornemmelse, er der socialt mindre på spil, hvilket gør det nemmere for Katrine ikke at lade sig influere af de 'dårlige' sociale situationer. Det teknologisk hermeneutiske udførelsesforhold, hvormed den sociale kontakt medieres gennem, har dog den bagside at den også formindsker den gode socialitet. Katrine beskriver, hvordan manglen på den fysiske flerdimensionelle karakter, manifesteres som en kropslig træthed og et relationelt afsavn. Det er anstrengende for øjnene at holde online møder, og hun savner de uformelle kollegasamtaler (Ibid.: 56:24-57:08).

Netop fordi den teknologiske dimension reducerer det sociale, forsvinder grundlaget for de skæve og umiddelbart uproduktive samtaler. Katrine mener, trods mødernes skærpede struktur og de ændrede sociale spilleregler, ikke at det ledte til mere effektivitet:

"Den [samtalen] er rationel, det skal sgu nok gå... men den er lige så ineffektiv/ effektiv som på et fysisk møde. Så nej. Jeg vil ikke sige teamsmøderne er mere effektive. /... / Jeg tror fandme ikke der er nogen, som kommer til at lave de store opfindelser på Teams." (Ibid.: 57:34-60:00)

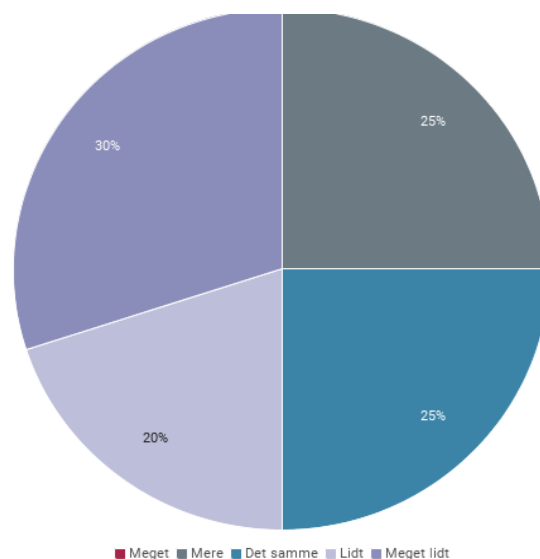
Katrine udtrykker samme oplevelse som størstedelen af respondenterne i spørgeskemaet. At hjemmearbejdsformen *ikke* havde forbedret den arbejdsmæssige effektivitet. Trods rationaliseringen af samtalen, producerede møderne ikke ekstra gode resultater eller innovative løsninger på mindre

tid. I et kritisk accelerationsteoretisk perspektiv vil teknologiens reduktionen i den sociale kompleksitet, derimod skabe en fremmedgørelse overfor det arbejde vi udfører, og de mennesker som man arbejder med. Konsekvensen af den øgede brug af kommunikationsteknologier, er en stigning i den teknologiske acceleration. Udover at have bidraget til i forvejen flydende grænser mellem arbejds- og privatliv, medfører denne stigning dog ikke en præstationsfremmende effekt hos højhastighedssamfundets individer.

4.2.2 Meningsskabende tidslommer

Den digitale arbejdsform affødte forskellige kvalitative oplevelser med effektivitetsniveauet. Hverdagsopgaverne kunne udføres hurtigere, hvilket frigav tid til andre opgaver. Det digitale format ændrede de sociale arbejdsvilkår, men ledte ikke til en stigning i effektivitet og dermed den brugte tid. Disse flertydige resultater kan ses i, hvordan respondenterne besvarede spørgsmålet, om hvorvidt de oplevede at den digitale omlægning af deres arbejdsopgaver, havde givet dem mere tid i hverdagen. Som illustreret i nedenstående graf svarede 30 % 'Meget lidt', 25 % hhv. 'Det samme' og 'Lidt' mens 20 % svarede 'lidt' (Bilag 4: 15).

Svarfordelingen er relativ jævn med lille overvægt af respondenter, som oplevede at have fået mindre tid i hverdagen under covid-19 nedlukningen. De står i kontrast til de tidligere analyserede sammenhænge mellem variablerne: *familietid, arbejds- og privatlivsbalance, flere arbejdsopgaver, hjemmearbejdsglæde og effektivitet*. Gennem adskillige bivariate krydstabels analyser og Qi2- test, samt kontrol for tredje mulige variable, fremkom der ingen fyldestgørende svar. Alle sammenhænge måtte forkastes som ikke signifikante. Svaret på, hvordan de prekært ansatte akademikers tidsopfattelse var blevet påvirket af den digitale hjemmearbejdsform, må derfor findes i det kvalitative.

Hochschild beskriver på næsten konstruktivistisk manér, hvordan mennesker som er fanget i tidsfælden, splitter deres person op i et faktisk og potentielt jeg. Hermed undslipper den

tidspressede medarbejder sin realitet ved at forestille sig en verden, hvor de har ubegrænset tid. Når Katrine ikke arbejder, bruger hun sin fritid på at dyrke yoga og vinterbade. Det er aktiviteter, som hun finder særligt meningsfulde, men det er aldrig lykket hende at gøre det lige så regelmæssigt, som hun ønskede. De er gennem mange år, blevet dyrket med store udfald:

”Så har der gået flere uger mellem vinterbadningerne eller flere dage mellem yogaen. Men jeg har gjort det steady, og har altid følt en vis mismod over, hvis jeg ikke havde tid til det. /... / Så ja, det må jeg sige. Det er en gave at få. /... / stressen er forsvundet” (Bilag 8: 31:53-32:56)

Under covid-19 nedlukningen medførte hjemmearbejdet, at hverdagens transporttid forsvandt. Som tidligere nævnt indebar beskæftigelsesformen som freelancer, at Katrine var i gang med mange projekter samtidig, som alle lå forskellige steder i landet. De kortvarige og skiftende arbejdsopgaver medførte en stor usikkerhed ift., hvornår og hvor meget fritid hun havde, hvilket vanskeliggjorde at have faste ’kvalitets-tidslommer’ afsat til hendes ynglings-aktiviteter. Under hjemsendelsesperioden oplevede Katrine pludselig at have fast tidsstruktur og forudsigelige rutiner:

”Jeg oplevede det sgu som en tiltrængt pause. Tiltrængt mental og fysisk afstressende pause i den der trummerum med at bruge en masse tid på at knokle sig igennem morgentrafikken og hjem igen. / ... / Den helt store win var tid. Tid simpelthen. Tid til at leve sit liv” (Ibid.: 27:40-29:02)

Katrine fremhæver *tid* som den altoverskyggende gevinst. Under normale omstændigheder er tiden en knap ressource og det element i hverdagen, som forhindrer hende i at leve det liv, hun gerne vil. I Hochschilds perspektiv udspringer det potentielle jeg af vores ambition for vores eget liv. Vi anvender strategien, når vi ikke ønsker at give afkald på vores ønsker og drømme om, hvad et meningsfuldt liv rummer for os selv. I dette tilfælde står Katrine netop i den unikke situation, at covid-19 pandemien har brudt det accelerende arbejds- og privatlivstempo, som dominerer vores valg ift., hvad vi prioriterer at bruge vores tid på. Det potentielle jeg som er blevet fremtryllet i hendes travle perioder, får pludselig de tidsmæssige forudsætninger for at kunne realiseres – og realiseret bliver de. På denne måde går det potentielle jeg fra at være en erstatning for vores faktiske jeks mangler, til at have været en reel forberedelse. Katrine har gennem sin karriere lært at arbejdet ikke skal være nummer ét. Hun synes det er hårdt med en 37 timers arbejdsuge, og så gerne at timetallet blev mindre (Ibid.: 44:27-44:58).

”Jeg har det [nedsat tid] i mine ønsker for fremtiden. Min vision i mit liv, er at smide det kort om nogle år.. om måske 5-7 år.. så tager jeg lige en ordentlig tørn nu, og så spørger jeg: ’hvad siger i til at give mig sådan en deltidsstilling?’ (Bilag 8: 46:19-46:38)

Det fremgår tydeligt af ovenstående citat, at Katrine er bevidst om, at covid-19 nedlukningen har været et midlertidigt pusterum fra hverdagslivets normale tempo. For fremtiden ønsker hun færre arbejdstimer, men på hendes spritnye arbejdsplads har dette endnu ikke været på tale. I Hochschild's perspektiv er Katrine midlertidigt ude af tidsfælden, før den klapper igen og det potentielle jeg igen vender tilbage som lappeløsning på manglende meningskabende tidsbrug. Da der ingen umiddelbar løsning foreligger, anvender hun *udskydelsesstrategien*. Katrine kombinerer sin nuværende arbejdssituation med løftet om meningsfulde tider forude. Efter et bestemt antal år vil drømmen om mere fritid være realiserbar.

Delkonklusion

Den bivariante krydstabels analyse udtrykte at der eksisterede en sammenhæng mellem effektivitetsniveau og respondenternes glæde ved hjemmearbejdsformen. Det bekræfter, at der eksisterer en forbindelse mellem opgavens udsnit af prekært ansatte akademikers personlige glæde, og deres præstationsniveau på arbejdet. Den digitale hjemmearbejdsform førte til et forøget effektivitetsniveau hos Stefanie. Hun oplevede at kunne forøge handlinger pr. tidsenhed, som følge af den teknologiske acceleration. For Katrine ledte online mødeformatet til ændrede sociale spilleregler, som ikke skabte mere effektivitet. På den anden side oplevede hun at hjemmearbejdet skabte forudsigelighed i hverdagen, og derved plads til meningsfulde fritidsaktiviteter. De deskriptive analytiske resultater fremhævede dog, at denne ændrede tidsopfattelse ikke var gennemgående for hele gruppen.

5. Diskussion

I dette afsnit diskuteres projektets resultater fra et videnskabeligt perspektiv, hvor samspillet mellem teori og metoder vurderes ift. deres evne til at kunne undersøge opgavens problemstilling.

Diskussionen tager udgangspunkt i det tredje forskningsspørgsmål:

- ♦ Hvordan kan det kritiske accelerationsperspektiv på prekært ansatte akademikers oplevelser under covid-19, anvendes som udgangspunkt for en kritik af fleksible beskæftigelsesformer som ulighedsskabende?

Ambitionen i dette projekt, var at belyse hvorvidt covid-19 nedlukningerne intensiverede eksisterende prekære beskæftigelsesproblematikker. Her skabte mixed-methods designet et solidt datagrundlag, men alene fremstår både det kvantitative og kvalitative data utilstrækkeligt. Det kan både argumenteres at sammensætningen indfanger virkelighedens kompleksitet, eller at mine analytiske resultater udspringer af for lidt data indenfor begge områder. Dette afhænger i særdeleshed af ens videnskabsteoretiske position, hvor det kritisk videnskabsteoretiske accelerationsperspektiv anvender den data, som bedst afdækker det ufrige menneskes fremmedgørende oplevelser. En fænomenologisk tilgang havde i højere grad kunnet belyse kompleksiteten i den intersubjektive erfaringsverden. På den anden side havde det udelukkende forudsat kvalitativ data, hvortil overblikket over de tendentiøse sammenhænge ville være gået tabt.

Det teoretiske fundament fra Hochschilds og Ihdes teorier, afdækker i samspil med det kritisk teoretiske accelerationsperspektiv, hvordan hastighedsforøgelsen har forvandlet menneskets materielle, sociale og åndelige verden, således at åbenlyst ulige arbejdsvilkår accepteres. Analysen afspejler på den anden side flere områder, hvor Hochschilds begreber fremstod en smule forældede og Ihdes teknologirelationer for ukonkrete, hvorved de mister forklaringskraft. Derudover indebar især Hochschilds fokus på fuldtidsansatte, at de specifikke nuancer i de fleksible ikke kunne indfanges.

Covid-19 fremstod som en unik mulighed for at undersøge hvilke aspekter i prekært ansatte akademikers arbejdsforhold, som var blevet forstærket og nedtonet. På den anden side kan det argumenteres at kritikken af arbejdsvilkårene mister noget af sin gennemslagskraft, ved kun at tage udgangspunkt i deres oplevelse under hjemmearbejdet.

6. Konklusion

Formålet med dette bachelorprojekt var at besvare følgende problemformulering:

- Hvorledes kan Hochschilds teori om tidsfælden og Ihdes filosofi om menneske-teknologi relationer, anvendes til at forstå hvordan prekært ansatte akademikers oplevelser af tid og arbejdsforhold, blev omformet af covid-19 nedlukningen af Danmark.

Det kan konkluderes at covid-19 nedlukningen af Danmark intensiverede flere eksisterende problematikker vedrørende prekært ansatte akademikers arbejdsforhold. Hjemmearbejdsformen accelererede eksisterende digitaliseringstendenser, hvilket forandrede fleres kropslige perception af arbejdet. Kommunikationsteknologierne reducerede det sociale samspil, hvilket både resulterede i mindsket arbejdsglæde og muligheden for at distancere sig relationelt fra arbejdspladsen. Det digitale format forøgede ulighedstendenser i den forstand, at personer med veludviklede digitale kompetencer kunne opretholde deres vante præstationsniveau, mens dem uden, måtte udføre endnu flere ulønnede arbejdsopgaver. For nogen afstedkom dette en tiltrængt pause fra et ellers hektisk arbejdsliv, mens det for andre blot forlængede arbejdstiden.

Covid-19 nedlukningen fremhævede, hvordan *tid* er den prekært ansatte akademikers mest anvendte redskab og udtømte ressource. De fleksible og usikre ansættelsesvilkår skaber nye forudsætninger for, hvordan arbejdstiden organiseres og forstærker et økonomiserende perspektiv, både indenfor arbejds- og privatlivet. Projektets resultater fremhæver, hvordan den prekære virkelighed er fyldt med risici og uforudsigelighed. Det har vidtrækkende individuelle konsekvenser, hvor den mest gennemgående er, at overlevelsesstrategier træder i stedet for prioriteringen af egne behov, livsmål og drømme. Det akademiske prekariat er en udsat gruppe, som er underlagt en uhindret præstations- og konkurrencekultur, som end ikke krisetider formår at 'disrupte'. På trods af at covid-19 nedlukningen affødte differentierende tidsopfattelser, kan digitalisering alene, ikke forhindre prekariseringen i at vokse sig til et overdøvende ulighedsfænomen. Dermed sluttet min bacheloropgave med følgende citat fra Katrine:

”Alt skærmarbejde hvor folk kun skal ses i en halvtotal, det gør at man simpelthen bare kan slagge fra bæltstedet og ned. Og er det fedt? Nej. Jeg savner at gå rundt i mine fede støvler og være et helt menneske. Det er en underlig ting at gå rundt og kun være et halvt menneske i længere tid. Det er det sgu.” (Bilag 8: 61:05-62:15)

Litteraturliste

- Akademikerene (2020): *Akademikerene – Ledighedsstatistik februar 2020*,
<https://www.akademikerne.dk/wp-content/uploads/2020/04/Ledighed-Februar-2020.pdf> [11-05-2021]
- Albrechtslund, A. (2003): Kroppen og teknologien: En anmeldelse af Don Ihdes Bodies In Technology, <https://pure.au.dk/portal/files/34708822/Kroppenogteknologien.pdf> [04-05-2021]
- Bredgaard, T. Hansen, C.D. Kylling, A. & Jørgensen, H. (2020): *Nedlukningen: Corona-krisen, arbejdslivet og den mentale sundhed*, Institut for Politik og Samfund, Aalborg Universitet
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2020): *Kvalitative metoder – En grundbog*, 3. udgave, Hans Reitzels Forlag, pp. 33-63
- Dansk Magisterforening (2019): *Udviklingen i tidsbegrænsede ansættelser i Danmark*,
<https://dm.dk/media/28693/201903-udviklingen-i-tidsbegransede-ansattelser-i-danmark.pdf> [11-05-2021]
- Dansk Magisterforening (2021): *Spørgeskema- Det psykiske arbejdsmiljø*, In Press
- Demning, W.E. (1982): *Quality, Productivity, and Competitive Position*, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge
- Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA): *Hvorfor skal vi lære af coronakrisen og hvordan kan vi lære af den*, <https://nfa.dk/da/nyt/nyheder/2018/hvor-meget-arbejder-danskerne> [11-05-2021]
- DSI (2019): *Faktaark – Forskelle og ligheder mellem Danmark og USA*,
<https://www.dst.dk/Site/Dst/SingleFiles/GetArchiveFile.aspx?fi=formid&fo=usaogdkfaktaark--pdf&ext={2}> [12-05-2021]
- Flexwerker A.M.B.A. (2021): *Om os - Flexwerker*, <https://www.flexwerker.dk/omOs.html> [15-05-2021]
- Frederiksen, M. (2020): *11. Mixed Methods-forskning I*: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red) *Kvalitative metoder – En grundbog*, 3. udgave, Hans Reitzels Forlag, pp. 257-277

Gleerup, J., Nielsen, B.S., Olsén, P. & Warring, N. (2018): *Prekarisering – og akademisk arbejde*, Frydenlund Academic, Frederiksberg

Hochschild, A. (2003): *Tidsfælden. Når familien bliver arbejde, og arbejdet bliver familie*, Munksgaard Danmark

Ihde, D. (2002): *Bodies in Technology*, Electronic Mediations, Vol. 5., University of Minnesota Press, Minneapolis London

Jensen, J.M. & Knudsen, T. (2017): *Analyse af spørgeskemadata med SPSS – Teori, anvendelse og praksis*, 3. udgave, Syddansk Universitetsforlag

Juul, S. & Pedersen, K.B. (2012): *11. Videnskabsteoretiske retninger og projektarbejdet I*: Juul, S. & Pedersen, K. B. (red.), Samfundsvidenskabernes Videnskabsteori - En indføring, Hans Reitzels Forlag, København, pp. 409-411

Juul, S. (2012): *Nyere Kritisk Teori I*: Juul, S. & Pedersen, K. B. (red.), Samfundsvidenskabernes Videnskabsteori - En indføring, Hans Reitzels Forlag, København, pp. 319-358

Negt, O. (1985): *Det levende arbejde – den stjålne tid*, Politisk revy

Ponty, M.M. (1945): *Phénoménologie de la perception*, Taylor & Francis Ltd.

Poulsen, B. (2016): *Semistrukturerede interviews*, I Kristensen, C. J. & Hussain, M. A. (red): *Metoder i samfundsvidenskabernes*, Samfundslitteratur, Frederiksberg

Rasborg, K. (2013): *Ulrick Beck I*: Andersen, H. & Kaspersen, L.B. (red.) (2013) *Klassisk og moderne samfundsteori*, 5. udgave, Has Reitzels Forlag, pp. 489-508

Rosa, H. (2014): *Fremmedgørelse og acceleration*, Hans Reitzels Forlag

Rosenberger, R. & Verbeek, P. (2015): *A Field Guide to Postphenomenology I*: *Postphenomenological Investigations – Essays on Human- Technology Relations*, Lexington Books, London, pp. 9-41

Sennett, R. (1999): *Det fleksible menneske – eller Arbejdets forvandling og personlighedens nedsmeltning*, Hovedland

Stahlschmidt, A. & Christensen, P. K. (2007): *Spørgeteknik I: Aktiv lytning*, Børsens Forlag, København, pp.134-143

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2020): *Coronarelaterede forskningsprojekter*, <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/COVID-19-forskning/danske-covid-19-relaterede-forsknings-og-innovationsinitiativer/coronarelaterede-forskningsprojekter> [25-05-2021]

Voss, G. & Weiss, C. (2005): *Subjektivierung von Arbeit – Subjektivierung von Arbeitskraft*, I: Kurz-Scherf et al. (red) *In Arbeit: Zurkunft*, Westfälisches Dampfboot, Münster pp. 139-153

Willig, R., & Ejrnæs, A. (2018): *Flexisme*, Hans Reitzels Forlag